

**К.Ю.Маркіна,
викладач,
Криворізький ДПУ**

ФОРМУВАННЯ ПОЛІХУДОЖНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ДИТЯЧОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

В цій статті розглядається необхідність формування поліхудожніх умінь у майбутнього керівника дитячого хореографічного колективу в процесі хореографічної діяльності.

Ключові слова: поліхудожні вміння, керівник хореографічного колективу, поліфункціональна культура, синтетичне мистецтво, синкретичне мистецтво, інтеграція різних видів мистецтв.

В данной статье рассматривается необходимость формирования полихудожественных умений у будущего руководителя детского хореографического коллектива в процессе хореографической деятельности.

Ключевые слова: полихудожественные умения, руководитель хореографического коллектива, полифункциональная культура, синтетическое искусство, синкретическое искусство, интеграция разных видов искусства.

In this article the necessity of formation of highly artistic skills of the future instructor of children's choreographic group in the process of choreographic activities is examined.

Key words: highly artistic skills, the instructor of children's choreographic group, polyfunctional culture, synthetic art, syncretic art, the integration of various art kinds.

Постановка проблеми. Нині в умовах інтеграції України в європейський освітній простір велика увага приділяється проблемі духовно-естетичного розвитку учнівської молоді в процесі викладання мистецьких дисциплін. Вирішення завдань педагогіки, що постають перед національною системою освіти вимагає розробки нових нетрадиційних рішень в галузі підготовки викладачів художнього циклу предметів.

Професіоналізм керівника дитячого хореографічного колективу значною мірою спирається на його досягнення в сфері фахового навчання. Розвиток творчої особистості учнів на сучасному етапі залежить не тільки від навчання й виховання засобами хореографічного мистецтва, а й від поліхудожнього виховання, у якому хореографічна діяльність виступає як суттєвий, але один з його компонентів.

У зв'язку з цим виникають певні протиріччя між потребами формування поліхудожніх умінь та недостатнім розвитком засобів і методики виховання учнівської молоді в процесі хореографічної діяльності.

Саме ці протиріччя й складають суть актуальності обраної нами проблеми, яка полягає у специфіці формування поліхудожніх умінь засобами хореографічного мистецтва.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми формування поліхудожніх умінь присвячені роботи таких авторів: Б. П. Юсова, Е. П. Печерської, Л. М. Масол, О. А. Апраксіної, О. М. Отич, О. П. Рудницької, Ю. М. Усова, О. П. Щолокової. У цих працях зазначається, що поліхудожні вміння формуються за рахунок різних видів педагогічного впливу та розглядаються з точки зору взаємозв'язку та інтеграції мистецтв.

Ідею комплексного впливу мистецтва на розвиток творчої особистості обґрунтували такі відомі педагоги та діячі культури ХХ сторіччя, як Б. М. Неменський, М. Д. Леонтович, П. П. Блонський, С. Т. Шапських. Ця ідея дістала втілення в роботах Д. Б. Кабалевського, Т. Й. Рейзенкінд.

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є теоретичне обґрунтування важливості формування поліхудожніх умінь майбутнього керівника дитячого хореографічного колективу в процесі хореографічної діяльності. Основним завданням статті є визначення хореографії як виду мистецтва та поліхудожньої діяльності.

Одержані результати. У програмі підготовки керівника дитячого хореографічного колективу значне місце відводиться формуванню поліхудожніх умінь. Мається на увазі, що образотворче мистецтво повинне навчити відчувати видимі речі, бачити їх красу і доцільність. Музика повинна навчити вільно й безпосередньо передавати свої почуття у звуках, співпереживати ці звуки. Хореографія – навчити відчувати рухи особистого тіла й усього, що рухається в просторі. Драма – виявляти свої почуття, внутрішнє переживання словом і ділом [4].

Визначені вище положення стосуються проблеми формування поліхудожніх умінь засобами комплексу мистецтв, спрямованих на встановлення сенсорного контакту, коли задіяні одночасно зір, слух, мова. Слово, звук, відображення складають сутність форми мистецтва й у той же час є вічними категоріями, бо здатні створювати безліч

синтетичних формувань, які породжують нові види мистецтв – театр, кінематограф, естрада. У будь-якому виді мистецтва майбутнього всі досягнення технічного прогресу все рівно передаватимуться словом, звуком, зображенням.

Важливість теоретичного осмислення поліхудожніх умінь та їх ролі у формуванні особистості зумовлюється як зростанням культурологічного фактора в сучасному суспільстві, так і логікою розвитку гуманістики, у якій поширилися процеси інтеграції. З'явилися різноманітні концепції та теоретичні розробки, котрі дають підстави інтерпретувати зміст і форми поліхудожньої освіти в аспекті навчання й виховання учнівської молоді. Таким чином, розвиток сучасної культури базується на інтеграції різних видів мистецтва, що можуть поєднувати систему понять, які включають знання про педагогічну діяльність. Останнє має відношення до підготовки учнівської молоді в процесах викладання предметів естетичного циклу [6].

Серед безлічі форм етично-естетичного викладання хотілося б виділити хореографію, оскільки вона як мистецтво володіє величезними можливостями для повноцінного естетичного вдосконалення учнів, для їх гармонійного розвитку духовного світу. Заняття танцем вчать не тільки розуміти, але й створювати прекрасне. Вони розвивають образне мислення й фантазію. Але незважаючи на перераховані вище особливості хореографії безліч відомих педагогів, хореографів, мистецтвознавців так і не змогли включити хореографію до обов'язкової основи виховання [3].

Атмосфера актуалізації та переосмислення життя в Україні потребує нового педагогічного бачення й зміни парадигм у напрямках навчання та виховання творчої конкурентоспроможної особистості. Реалії сьогодення спонукають педагогів до внесення необхідних змін у систему виховання та вирішення основного завдання: розвиток різнобічної особистості в процесі формування поліхудожніх умінь засобами хореографічного мистецтва [5].

Слід зазначити, що формування поліхудожніх умінь зумовлюється поліфункціональною культурою, яка пов'язана з древньою синкретичною культурою, складовими якої є різноманітні ігри, ритуальні дійства, народні обряди та свята.

Показником поліфункціональної культури є синкретичність – цілісність, недиференційованість, оскільки в ній поєднуються елементи всіх видів традиційних мистецтв.

Синкретичному мистецтву притаманна функція соціалізації особистості, наслідування, сталість поновлених традицій, поєднання в єдину цілісність поезії, музики, танцю, декоративно-ужиткового мистецтва та народної архітектури. Якщо, для прикладу, проаналізувати особливості еволюції танцю як виду мистецтва, то можна встановити, що протягом століть хореографія зберегла елементи синкретичної єдності, тобто була пов'язана зі словом (літературним текстом) і музикою (музичний супровід, темп, ритм).

Нині синкретичне мистецтво знаходить відображення у фольклорі та сучасних творах мистецтва, що по-новому поєднуються в єдину художню структуру різноманітних форм художньої діяльності. Але це не є показником синкретизму. Бо синкретизм – це цілісне інтегрування художніх засобів виразності різних видів мистецтв, які існують самостійно, диференційовано [8].

Оскільки хореографія є мистецтвом синтетичним, то взаємодія мистецтв зумовлює зміст організації хореографічної діяльності. Поняття «взаємодія» розглядається як одна з логічних форм взаємозв'язку з явищами, суть якої полягає у взаємодії одного предмета чи явища з іншим.

Кожна з ознак зумовлює іншу. Щодо світу художніх цінностей можна визначити принцип взаємовнутрішньої присутності, коли зорове здатне звучати, а те, що чуємо, може бути побаченим. Наприклад, живопис – це конкретне відображення зримого світу, поезія в живописі – це те, що відноситься до вимислу, творчості, а хореографія – є взаємодією музики й жесту, вона визначає зміст слова; музика – безумовний жест, що перетворюється на протилежність, звук; пантоміма – засіб пластичного доповнення жесту [7].

Таким чином, можна констатувати, що взаємодія є кінцевою причиною речей, вона зумовлює перехід від одного явища до іншого. У сфері культурологічного світу поняття «взаємодія» використовується в поєднанні з мистецтвом. Взаємодія мистецтв розглядається як засіб об'єднання й впливу різних видів мистецтв у процесі їх історичного розвитку.

Усе більше уваги приділяється синтезу мистецтв, який на основі системного підходу передбачає взаємодію мистецтв, коли враховуються всі засоби формування художньої думки. Вивчення окремих видів мистецтв, їх поділ породжує професійну обмеженість, відсутність ерудиції та потреби до самостійного творчого пошуку.

Великого значення набуває впровадження в навчальний процес синтезу мистецтв, здатного поєднувати танок і музику, танок і скульптуру та архітектуру, танок і поезію, живопис. Це дозволяє зробити висновок про те, що доцільно організовувати формування комплексних почуттів, в основу якого покладена концепція поліфункціональної культури [1].

Формування поліфункціональної культури зумовлене особливостями формування поліхудожніх умінь.

Зазначимо, що поняття «вміння» визначається як здатність особистості до ефективного виконання певної діяльності на основі сформованих знань у змінених чи нових умовах. Уміння характеризується здатністю за допомогою знань усвідомлювати інформацію, складати план досягнення мети, регулювати й контролювати процес діяльності. Уміння включають і використовують сформовані навички особистості.

Під поліхудожніми вміннями слід розуміти здатність виконувати поліхудожні дії, в основу яких покладено синтетичні механізми різних видів мистецтв, що інтегруються у свідомість учнів як складні динамічні новоутворення [8].

Формування поліхудожніх умінь у процесі хореографічної діяльності відображається в таких жанрах танцювального сучасного мистецтва: класичний танець, народно-характерний танок, історико-побутовий танець, народно-сценічний танець, танок-модерн, бальний танець. У хореографії інтегруються танцювальний рух, музика, образотворче мистецтво та драматургія танцю. Поліхудожня підготовка засобами хореографії визначається зв'язком танцювального руху з музикою (як основою хореографічного твору) та з образотворчим мистецтвом (у значенні костюмів і прикрас) [3].

Специфіка формування поліхудожніх умінь майбутнього керівника дитячого хореографічного колективу полягає в розвитку здібностей до хореографічної діяльності, які є складним, динамічним психоутворенням особистості, що є відлунням ставлення особистості до музичного твору. Це ставлення виникає внаслідок переходу від

музичної конструкції до пластично-рухової. Синтез музики й жесту сприяє утворенню нового синтетичного цілісного образу, у якому музика та жест складають єдине ціле. Хореографічна діяльність сприяє реалізації єдності звукових і музично-пластичних уявлень. Тому здібності до хореографії, танцювального мистецтва мають загальні структурні компоненти зі структурою музичних здібностей [2].

Висновки. На основі вищевикладеного матеріалу можемо зробити такі висновки: у програмі підготовки керівника дитячого хореографічного колективу значне місце відводиться формуванню поліхудожніх умінь; розвиток сучасної культури базується на інтеграції різних видів мистецтва, що можуть поєднувати систему понять, які включають знання про педагогічну діяльність; показником поліфункціональної культури є синкретичність; оскільки хореографія є мистецтвом синтетичним, то взаємодія мистецтв зумовлює зміст організації хореографічної діяльності; взаємодія є кінцевою причиною речей, вона зумовлює перехід від одного явища до іншого; вивчення окремих видів мистецтв, їх поділ породжує професійну обмеженість, відсутність ерудиції та потреби до самостійного творчого пошуку; формування поліфункціональної культури зумовлене особливостями формування поліхудожніх умінь; специфіка формування поліхудожніх умінь майбутнього керівника дитячого хореографічного колективу полягає в розвитку здібностей до хореографічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш глибокому обґрунтуванні необхідності формування поліхудожніх умінь, а також у пошуку нових методів виховання й навчання майбутніх керівників дитячих хореографічних колективів.

Список використаних джерел

1. Богоявленская Д. Б. О предмете и методике исследований творческих способностей / Д. Б. Богоявленская // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16. – № 5. – С. 205–220.
2. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з ДХК : [метод. рекомендації, лекції, навчальна програма] / В. М. Годовський, В.І.Арабська. – Рівне : РДГУ, 2006. – 72 с.
3. Колногузенко Б.М. Методика роботи з хореографічним колективом. Хореографічна робота з дітьми: [навч. посібник] / Б.М. Колногузенко. – Харків : ХДАК, 2005. – 135 с.
4. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я. А. Коменский. – М. : Педагогика, 1955. – 426 с.

5. Константиновский В.С. Учить прекрасному / В.С.Константиновский. – М. : Молодая гвардия, 1973. – 198 с.
6. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе: [учебно-методическое пособие] / Г. П. Шевченко. – К.: Радянська школа, 1985. – 136 с.
7. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред. Л.Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов]. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 375 с.
8. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К. : Інститут змісту і методики навчання, 1996. – 172 с.

*З.М.Мірошник,
докторантка Харківського
національного педагогічного
університету ім. Г.С.Сковороди*

РОЛЬОВА ПОЗИЦІЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглянуто питання професійної підготовки вчителя. Особливу увагу приділено основним функціям, які виконує сучасний вчитель, підкреслюється його рольова позиція.

Ключові слова: роль, соціальна роль, соціальна функція, рольова позиція.

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся профессиональной подготовки учителя. Особое внимание уделено основным функциям, которые выполняет современный учитель, подчеркивается его ролевая позиция.

Ключевые слова: роль, социальная роль, социальная функция, ролевая позиция.

The modern teacher's role position. In this article we discuss the professional training of teacher and focus your attention on an essential functions, which discharges the modern teacher. We accentuate teacher's position

Keywords: role, essential functions, role position.

В сучасних умовах підсилюється необхідність реалізації суб'єктивного підходу до навчання майбутніх поколінь, забезпечення безумовного права кожної дитини активно вибирати та самостійно конструювати своє шкільне життя. Молоде покоління вступає у світ, зміни в якому фіксуються у всіх сферах життя: науковій, технологічній, політичній, економічній, соціально-психологічній та культурній.